A KONTRASZTÍV ELEMZÉS JELENTŐSÉGE A KOREAI HALLGATÓK KIEJTÉSTANÍTÁSÁBAN

OSVÁTH GÁBOR, intézeti tanársegéd

1. A kiejtés oktatásában rendkívül nagy segítséget jelent a célnyelv és forrásnyelv artikulációs bázisának kontrasztív vizsgálata. A nyelvi kongruencia jelenségeinek elemzése jelzi az interferencia várható veszélyeit, a tanulságok didaktikai alkalmazása pedig csökkentheti a negatív transzferek számát.

2. A koreai hallgatók magyar nyelvi kiejtésében tapasztalt nagyfokú akcentus, gyakran érthetetlenséget eredményező idegenszerűség oka a két nyelv hangrendszere, artikulációs bázisa közötti nagymértékű eltérés. A koreai magánhangzó-rendszer a magyarhoz képest nagymértékben divergens: a 14 magyar magánhangzó fonémával szemben 21 koreai magánhangzó fonémát találunk. Magánhangzó állományukat 10 monoftongus és 11 diftongus alkotja. A magyarral ellentétben a magánhangzók rövidsége és hosszúsága nem releváns jegy. Hangrendszerükből hiányzik a magyar ö, ü; a negatív transzfer következtében mindkettőt diftongikus ejtéssel pótolják: ön helyett ŭónu , üveg helyett i̯ŭbegŭ . A magyar a fonémát egy illabiális magánhangzóval [ə] helyettesítik.

3.1 A mássalhangzó-állományt illetően a koreai nyelv a magyarhoz képest nagymértékben konvergens, mivel a 19 koreai mássalhangzó fonémával szemben 25 magyar áll. Ha a 19-ből levonjuk a koreai nyelvészek által a rendszerbe sorolt 5 hosszú mássalhangzó-párt, az arány még kedvezőtlenebb: 14 : 25. Az inkongruens jelenségeket elemezve a következő képet kapjuk:

3.1.1 A laterális l és a tremuláns r meghatározott fonetikai helyzetben egy koreai fonéma variánsaiként realizálódnak, így például magánhangzó előtt r-ként; ezért ejtenek diákjaink rámpát lámpa helyett.

3.1.2 A zöngés-zöngétlen oppozició nem releváns jegy. A mássalhangzók rövidsége és hosszúsága ezzel szemben a koreai nyelvben is jelentésmegkülönböztető értékű. Érdekes módon a hosszú mássalhangzót zöngétlennek, a rövidet zöngésnek hallják. Ez az idegen szavak koreai átírásában is tükröződik: a Budapest szóban a Buda b-jét és a Pest p-jét ugyanazzal a betűvel jelöli, a p-t kettőzik : [Putappěši̯uttŭ] .

3.1.3 A t-ty; d-gy; n-ny valamint a c-cs; sz-s párok fonémikusan nem különülnek el egymástól.

3.1.4 A z, zs, dz, dzs fonémavariánsként, meghatározott hangkörnyezetben él hangrendszerünkben. A negatív transzfer következtében általában c-vel vagy cs-vel pótolják: zsír → [tširü].

3.1.5 Az f és a v hiányzik hangrendszerükből. A v-t a bilabiális p/b-vel, az f-et pedig a koreaiban fonéma értékű hehezetes p^{h}-val helyettesítik. Valószínűleg ennek köszönhető az f h-val történő cseréje, annak spiráns volta miatt: fekete → [hekete.]

3.1.6 Hiányzik a j mássalhangzó fonéma. Pótlására az i-vel kezdődő diftongusokat használják fel.

3.2 A két mássalhangzó-rendszer nagymértékű inkongruenciája komoly nehézség a tanításban. Megoldást az jelenthet, ha hallgatóinknak megmagyarázzuk: a koreai rendszerből hiányzó fonémákat koreaiul beszélők bizonyos fonetikai helyzetben koreai fonémák variánsaiként a koreai beszédben is ejtik. Erre jó példa a koreai ts affrikáta, amely bizonyos hangkörnyezetben a következő variánsokban realizálódhat:

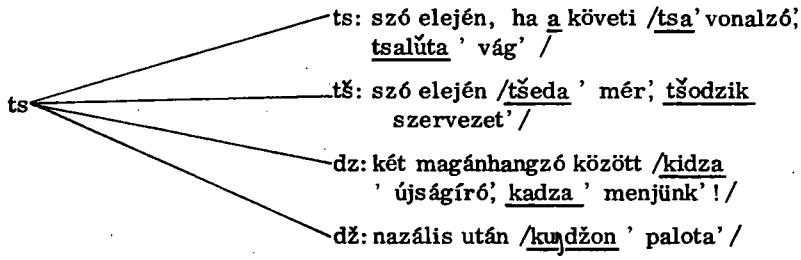

Számos példával tudjuk megvilágítani ezt a törvényszerűséget a hallgatók számára saját nevük magyar akadémiai helyesírás szerinti, tehát fonetikus átírása segítségével: nem Kvang Cso és Von Pe a hallgató nevének magyar írása és kiejtése, hanem Kvang Dzso és Von Be a nazális okozta részleges hasonulás hatására.

3.3.1 Fonológiai szempontból külön figyelmet érdemel a koreai zár-, rés-, és zár-réshangok rendszere. E fonémák rendszere nemcsak a zöngésség jegyének hiánya miatt különbözik a magyartól: a koreai zár-, rés-, zár-réshangok kapcsolódási lehetőségei, funkcionális megterheltsége igen lényeges mértékben különbözik a hasonló magyar hangoktól. Az említett koreai fonémák képzésénél bizonyos szótagok végén és szóvégi helyzetben mindig elmarad az utolsó képzésmozzanat: a zár felpattanása, illetve a levegő kiáramlása. Hasonló jelenségre a magyarban is van példa a t n, d n hangkapcsolat ejtésénél a hadnagy, látna stb. szavakban. A koreai nyelvben ez jóval lényegesebb és jellemzőbb törvényszerűség. Az íráskép és a kiejtés ennek következtében igen sok esetben eltér egymástól. A következő

példában három fonémát egy közös variáns képvisel szóvégi helyzetben; a nats 'nap', $nats^h$ 'arc', nas ' sarló' szavak kiejtése ugyanaz: /na^t/. E törvényszerűség miatt a koreaiul beszélő a magyar szó érzékelésekor a meghatározott szótag és szóvégi helyzetben levő zár-, rés-, és zár-réshangokhoz egy veláris magánhangzót is "odahall": száz helyett [satsŭ], kéz helyett [ketsŭ], hiszen anyanyelvében csak magánhangzó előtt teljes képzésűek ezek a mássalhangzók. Ezt a jelenséget bizonyítja az idegen szavak koreai átírása is: Budapest [Putappěšjuttŭ], Karl-Marx [Kalŭlŭ Maksŭ]

3.3.2 Ugyanebben a fonetikai helyzetben a tremuláns r-ből laterális l lesz. Ezért képes kiejteni a koreaiul beszélő helyesen a hal szót, de az ár szóból már [arŭ] lesz, ami a megértést is nehezíti.

3.4 A koreai hangtörvények közül egy okoz interferenciát: az l/r magához hasonlítja a mögötte álló n hangot. Tsonlima → [Tsollima]. Meglepő, hogy ez a törvény negatív transzfert jelent a fordított, azaz l + n magyar hangkapcsolat ejtésénél! Így lesz a fiatal nőkből [fiatallők,] a tanulnakból [tanullak] stb, stb. Elég arra gondolnunk, hogy nyelvoktatásunk alapozó időszakában milyen fontos igék végződnek l-re /indul, hall, tanul, ül, áll, sétál, talál stb./, és milyen sok igei toldalék kezdődik n-nel /a -nak/-nek igei személyrag, a feltételes mód és a főnévi igenév egész paradigmája/, s rögtön világossá válik, hogy ez a látszólag perifériális jelenség mennyire megnehezíti a koreai diákok beszédjének megértését.

4.1 A hangsúly és hanglejtés terén is találunk problémákat. A magyarhoz hasonlóan a koreai szóban az első szótag hangsúlyos, viszont a logikai nyomaték és szórend kapcsolatában a koreai nyelv jóval kevesebb lehetőséget enged meg: az S-O-V szórend szigorúan kötött. Sok olyan gyakorlatra van szükség, ahol a különböző mondatrészekre vonatkozó kérdések helyes megszerkesztését, és a rájuk adott válasz módosított szórendjét kell tudatosítanunk és készséggé fejlesztenünk.

4.2.1 A hangmagasság a monoszillabikus kínaival és vietnámival ellentétben az agglutináló koreaiban nem fonemikus jegy. Bár a koreai nyelv szókészletében /hasonlóan a japánhoz és vietnamihoz/ 60-70% a kínai jövevényszó, a koreaiban /és a japánban/ ezek a szavak elvesztették tónus-értékük a kölcsönzés során. E sajátosság hiánya magyarázza azt, hogy a vietnami hallgatóknál megfigyelhető szaggatott beszédritmus nem jellemző a koreai diákok magyar kiejtésére.

4.2.2 Hanglejtését tekintve a koreaiban is elkülönül egymástól az eldöntendő és kiegészítendő kérdés. Eltérést az jelent, hogy a koreai eldöntendő kérdésben csak az utolsó szótag hangmagassága emelkedhet. A koreaiban mindig a mondat végén elhelyezkedő igei vagy névszói állítmány a magyar -e kérdőszócskához hasonló funkciójú, úgynevezett kérdő ragot kaphat. Az ilyen mondat hanglejtése a magyarhoz hasonlóan a kijelentő mondat ereszkedő dallamához közelít. A fő különbség itt az, hogy a koreai kérdő ragos forma a magyar -e kérdőszócskához képest sokkal produktívabb, jellemzőbb.

5. A koreai hallgatók kiejtéstanításában rendkívüli mértékben megnő a drillszerű fonetikai gyakorlás, a nyelvi laboratóriumi órák szerepe. Nagyon fontos, hogy a hallgatók rendszeres időközben magnetofonról ellenőrizhessék kiejtésüket; hogy tájékoztassuk őket egyéni és kollektív kiejtési hibáikról. Egy lépéssel közelebb visz majd a megoldáshoz a készülő többnyelvű kontrasztív nyelvi leírás, amely fonológiai, morfológiai és szintaktikai síkon összeveti a forrás- és célnyelv egyező és eltérő vonásait, természetesen a hallgató számára érthető nyelvezeten és tárgyalásban.

ЗНАЧЕНИЕ КОНТРАСТИВНОГО АНАЛИЗА В ОБУЧЕНИИ ПРОИЗНОШЕНИЮ КОРЕЙСКИХ СТУДЕНТОВ

Габор Ошват, преподаватель института

(резюме) .

В своём выступлении автор объясняет, что причиной значительного акцента корейских студентов является большое различие артикуляционной базы и звуковой системы между двумя языками.

Автор анализирует языковой состав двух языков и выделает те венгерские гласные и согласные, в произношении которых заключается особая трудность для корейских студентов. Перечисляются самые частые звуковые чередования.

В выступлении показано, что корейцы способны произносить венгерские фонемы вариантами корейских фонем, в определённом фонетическом положении. Пояснение этой закономерности студентам является важной дидактической задачей.

Стремление к открытому слогу в речи корейцев очень затрудняет понимание. В выступлении анализируются причины этого явления.

Наконец говорится о том, что в МПИ подгатавливается контрастивное описание венгерского языка на разных языках. В этом пособии анализируются и проблемы правильного произношения.

DIE BEDEUTUNG DER KONTRASTIVEN ANALYSE IM AUSSPRACHENUNTERRICHT DER KOREANISCHEN STUDENTEN

Gábor Osváth, Oberassistent im Internationalen Vorbereitungsinstitut, Budapest

Resümee

Der Beitrag stellt fest, daß der Grund für den Akzent der koreanischen Studenten im wesentlichen Unterschied zwischen der Artikulationsbasis und dem Lautsystem der beiden Sprachen besteht.

Es werden der Lautbestand analysiert und jene Laute hervorgehoben, die den koreanischen Studenten außerordentlich große Schwierigkeiten bereiten.

Es werden die häufigsten und charakteristischsten Lautunterschiede aufgezählt.

Es wird festgestellt daß die Phoneme, die in dem koreanischen Lautsystem fehlen, durch die Koreaner im gewissen phonetischen Situationen als Formvariant auch in der koreanischen Sprache gesprochen werden.

Die Beleuchtung dieser Gesetzmäßigkeit ist eine wichtige didaktische Aufgabe.